

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА АКАДЕМІЯ МУЗИКИ ім. М. ГЛІНКИ

Кафедра «Фортепіано»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор КВНЗ «Дніпропетровська
академія музики ім. М. Глінки» ДОР»

Юрій НОВІКОВ

2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КЛАВІРНА ТВОРЧІСТЬ Й. С. БАХА

галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

спеціальність 025 «Музичне мистецтво»

освітній ступінь «Магістр»

спеціалізація «Фортепіано»

Дніпро
2022

Розробник:

Адлуцький Гліб Вікторович – старший викладач кафедри «Фортепіано» Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро)

Рецензенти:

Медведнікова Тетяна Олександрівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор та завідувач кафедри «Фортепіано» Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро)

Щітова Світлана Анатоліївна – кандидат мистецтвознавства, професор та завідувач кафедри «Історія та теорія музики» Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро)

Робочу програму навчальної дисципліни «Клавірна творчість Й. С. Баха» галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні кафедри «Фортепіано» КВНЗ «Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки» ДОР (протокол № 9 від 14 квітня 2022 року).

Завідувач кафедри «Фортепіано» кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри Т.О. Медведнікова

Розробник Г.В. Адлуцький

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
	Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»	
Змістових модулів – 3	Освітньо-творча програма – «Музичне мистецтво» Ступінь вищої освіти – «Магістр»	Рік підготовки – 1; Семестр – 1
Загальна кількість годин – 90 Тижневих годин для денної форми навчання: практичні – 2		Практичні – 30 годин Самостійна робота – 60 годин Види контролю – залік Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної роботи – 1/2

2. Загальні та фахові компетентності, програмні результати навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Клавирна творчість Й. С. Баха» формується низка наступних **загальних компетентностей**, а саме:

- здатність до пошуку, оброблення та відповідного аналізу інформації з різних джерел;
- знання та розуміння предметної області та розуміння відповідної професійної діяльності;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

фахових компетентностей, до яких належать:

- здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій;
- здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності;
- здатність застосовувати традиційні й альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності;

програмних результатів навчання, а саме:

- аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту;
- володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах;
- володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;
- відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

3. Мета, завдання та актуальність навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Клавірна творчість Й. С. Баха» входить до циклу «Вибіркові навчальні дисципліни». Навчальний курс спрямовано на оволодіння майбутніми фахівцями комплексом теоретичних, а також практичних знань з цього напрямку творчості Й. С. Баха.

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення здобувачів освіти із загальними особливостями музичної естетики Бароко, зокрема клавірної творчості Й. С. Баха, репрезентованої найбільш актуальними творами.

Серед завдань навчальної дисципліни «Клавірна творчість Й. С. Баха» – формування у здобувачів освіти всебічного уявлення щодо самотності, специфіки семантичних вимірів «ДТК», що детермінують стильовий підхід до виконання означеного циклу на роялі.

Актуальність презентованої навчальної дисципліни зумовлюється перманентною затребуваністю клавірних творів видатного поліфоніста у концертно-виконавській, культурно-просвітницькій, фестивально-конкурсній, а також навчально-педагогічній діяльності.

Вагома затребуваність клавірної творчості видатного поліфоніста є винятково життєдайною і в сучасній царині академічного музичного мистецтва. Це зумовлюється надзвичайною глибинністю художньо-образного змісту цих творінь-шедеврів.

Важливо усвідомлювати, що процес віднайдення відповідних художньо-образних, змістовних градацій, їх усвідомлення та емоційно-чуттєве відтворення у звучанні інструмента неможливі без цілісного охоплення клавірної спадщини Й. С. Баха.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Вступ. Музика епохи Бароко.

ТЕМА 1.

Естетика музики Бароко.

Поняття «Бароко». Революція у мистецтві: ускладнення музичної мови як чинник розвитку нових жанрів та появи нових інструментів. Музичний стрій: піфагорійський, мезотонічна темперація, рівномірна темперація, «добрі темперації» А. Веркмейстера. Бароко в живописі та архітектурі. Основні напрями музичного Бароко. Національні композиторські школи.

ТЕМА 2.

Французька клавесинна школа.

Поняття «Рококо», «клавір». Виникнення та розвиток клавесину й клавікорду. Творчість французьких клавесиністів другої половини XVII – початку XVIII століть (Д. Дакена, Ж.-Ф. Дандріє, Л. Маршана, Ж.-Ф. Рамо, Л. Куперена, Ф. Куперена): загальна характеристика, основні жанри та форми. Трактат Ф. Куперена «Мистецтво гри на клавесині»: аналіз основних положень.

ТЕМА 3.

Німецька органна школа.

Виникнення та розвиток органу. Загальна характеристика північнонімецької та південнонімецької органних шкіл. Творчість німецьких органістів другої половини XVII – початку XVIII століть (Д. Букстегуде, Г. Бема, Й. Я. Фробергера, Й. Пахельбеля, Й.К.Ф. Фішера): загальна характеристика, основні жанри та форми.

Змістовий модуль 2

Клавірна творчість Й. С. Баха.

ТЕМА 4.

Творчий портрет Й. С. Баха.

Постать Й. С. Баха як видатної музично-філософської фігури, «альфа і омега» музики. Видатні люди про бахівський феномен. Характеристика творчості та

основні її вектори. Періодизація творчості. Погляд сучасників Й. С. Баха на його мистецтво. Сини Й. С. Баха та їх творчість. Відродження та популяризація творчості Й. С. Баха.

ТЕМА 5.

Органна музика Й. С. Баха.

Загальна характеристика органної творчості та її основні жанрові вектори. Протестантський хорал як складова частина музичної мови Й. С. Баха. Токата та fuga *d-moll*, Прелюдія та fuga *a-moll*, Пасакалія *c-moll* як найбільш яскраві репрезентанти органної творчості. Порівняльна характеристика «Органної книжки», збірки «Вісімнадцять хоралів різного роду для гри на органі з двома мануалами та педаллю» та «Прелюдій до катехизи та інших піснеспівів».

ТЕМА 6.

Клавірна музика Й. С. Баха.

Загальна характеристика клавірної творчості та її основні жанрові вектори. 15 двоголосних інвенцій та 15 триголосних синфоній, Хроматична фантазія та fuga, Французька увертюра, Італійський концерт, 6 клавірних концертів як найбільш яскраві репрезентанти клавірної творчості. Композиція та зміст французьких й англійських сюїт. «Мистецтво fugи» – вершина клавірної творчості й поліфонічного мистецтва.

Змістовий модуль 3

«Добре темперований клавір».

ТЕМА 7.

Семантичні виміри «ДТК».

Поняття «семантика», «афект», «риторична фігура». Репрезентація семантики тональностей у трактаті Й. Маттезона «*Das neu-eröffnete Orchestre*». Музична риторика як композиційний прийом. «Предтечі» «ДТК» – «*Ariadne musica*» Й. К. Ф. Фішера, «Музичне зображення деяких біблійних історій в шести сонатах для клавіру» Й. Кунау, 16 містичних сонат Г. І. Ф. Бібера. «ДТК» як модель Всесвіту – релігійно-філософський погляд. Жанровий вимір семантичної поліфонічності «ДТК». Семантичні виміри «ДТК»: інтонаційно-мелодичний, тональний, темповий, фактурний, числовий ракурси.

ТЕМА 8.

Редакції «ДТК».

Поняття «редакція», «редактор», «уртекст», «факсиміле», «автограф», «текстологія». Автограф «Фолькмана-Вагенера», списки А. М. Бах, Альтніколя як текстологічні першоджерела майбутніх редакцій. Особливості редакції К. Черні. Редакції Ф. Бузоні, Б. Муджелліні, Й. Брамса, Б. Бартока як приклади романтичних редакцій «ДТК». Редакції А. Кройца, Г. Келлера, Г. Бишофа, А. Дюрра як приклади уртексту «ДТК». Сучасні редакції «ДТК». Перспективи сучасного редагування «ДТК».

ТЕМА 9.

Робота з уртекстом «ДТК».

Поняття «стиль», «стильове виконання». Специфіка вибору темпів, мотивної організації, артикуляції, аплікатури, динаміки, мелізматички й педалізації як чинник формування стилістично адекватної виконавської концепції «ДТК» Й. С. Баха.

5. Структура навчальної дисципліни

Теми	Кількість годин	
	Практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3
Змістовий модуль 1 Вступ. Музика епохи Бароко.		
Тема 1. Вступ. Естетика музики Бароко	4	8
Тема 2. Французька клавесинна школа	2	6
Тема 3. Німецька органна школа	2	6
Контрольні Заходи	2	-

Змістовий модуль 2		
Клавірна творчість Й. С. Баха		
Тема 4. Творчий портрет Й. С. Баха	2	6
Тема 5. Органна музика Й. С. Баха	2	6
Тема 6. Клавірна музика Й. С. Баха	4	8
Контрольні Заходи	2	-
Змістовий модуль 3		
«Добре темперований клавір»		
Тема 7. Семантичні виміри «ДТК»	2	6
Тема 8. Редакції «ДТК»	2	6
Тема 9. Робота з уртекстом «ДТК»	4	8
Контрольні Заходи	2	-

6. Завдання для самостійної роботи

з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Сучасні редакції «ДТК» (музично-виконавський аспект)	20
2.	Новочасні редакції «ДТК» в аспекті художньо-образного тлумачення	20
3.	Редакції «ДТК» у контексті сучасного навчально-освітнього процесу	20
Всього за навчальним планом		60

7. Методи та види контролю

До методів контролю з вивчення дисципліни «Клавірна творчість Й. С. Баха» належать інформаційно-узагальнюючий метод, а також методи демонстрації, стильового музичного виконавства, збирання інформації, інтегративний метод та метод міжпредметних зв'язків.

Види контролю: поточний контроль – проведення практичних занять; модульний контроль – перевірка рівня засвоєння матеріалу згідно з тематичним планом дисципліни. Визначальною вимогою контролю з навчальної дисципліни «Клавірна творчість Й. С. Баха» є відповіді на питання з вищезначених тем змістовних модулів. Залік відбувається наприкінці I семестру, що визначає рівень знань здобувача освіти.

8. Критерії оцінювання

Кафедрами «Фортепіано» й «Історія та теорія музики» встановлені наступні **критерії оцінювання** знань та компетентностей з вищезначеної навчальної дисципліни:

Оцінка «А» («відмінно»):

- 1) високий рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування практичних навичок;
- 3) правильно, без жодної помилки виконані всі завдання.

Оцінка «В» («дуже добре»):

- 1) дуже добрі знання теоретичного матеріалу;
- 2) вміння застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях;
- 3) незначні помилки у виконанні завдань, наявність окремих неточностей.

Оцінка «С» («добре»):

- 1) достатня міра засвоєння ключових теоретичних понять;
- 2) окремі неточності й помилки при виконанні завдань.

Оцінка «D» («задовільно»):

- 1) наявність загальних теоретичних знань на рівні уявлень;
- 2) неточності та помилки при виконанні завдань.

Оцінка «E» («достатньо»):

- 1) наявність окремих уявлень про вивчений матеріал;
- 2) не виконано більшу половину завдань.

Оцінка «FX» («незадовільно з можливістю повторного складання»):

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) майже повна неспроможність виконання завдань.

Оцінка «F» («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»):

- 1) відсутність будь-яких уявлень про вивчений матеріал;
- 2) неспроможність виконати жодне завдання.

9. Рекомендована література

Основна

1. Боршуляк А. М. Семантика музичної мови духовних кантат Й. С. Баха пасіонного типу. *Вісник КНУКіМ*. 2020. Вип. 42. С. 89–96.
2. Вечер Д. Виконавський аналіз музичного твору: теоретичний і практико-методичний аспекти (на прикладі діяльності піаніста-інтерпретатора) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2007. 20 с.
3. Власенко І. М. Фортепіанний стиль М. Равеля: композиторський текст і виконавська інтерпретація : автореф. дис. канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2002. 16 с.
4. Глушук Т. В. Музично-виконавське мистецтво як об'єкт дослідження українського мистецтвознавства. *Культура і сучасність*. 2016. № 1. С. 87–91.
5. Калашник М. Музичний тезаурус композитора: аспекти вивчення : монографія. Київ ; Харків : СПДФО Мосякін В. М., 2010. 252 с.

6. Катрич О. Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2000. 17 с.
7. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови / відп. ред.: І. Пясковський, О. Купчинський ; Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка у Львові. Львів, 2000. 286 с.
8. Лазаревич Є. Концертне виконання давньої релігійної музики з погляду «історично орієнтованого виконавства». *Наукові збірки ЛНМА ім. М. В. Лисенка*. Львів, 2018. Вип. 41 : Музикознавчий універсум. С. 248–261.
9. Маркова О. М. Теорія виконавства в сучасному музикознавстві. *Українське музикознавство* : наук.-метод. зб. Київ, 2002. Вип. 31. С. 93–102.
10. Николаевская Ю. Метафизическое пространство современной интерпретологии. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти* : зб. наук. ст. Харків, 2010. Вип 29 : Когнітивне музикознавство. С. 36–50.

Допоміжна

1. Адлуцький Г. Проблематика сучасного стильового підходу піаніста до вибору темпів в уртексті 1 тому «Добре темперованого клавіру» Й. С. Баха. *Музикознавча думка Дніпропетровщини* : зб. наук. ст. Дніпро, 2021. Вип. 2 (21). С. 255–265.
2. Адлуцький Г. Семантичний простір «Добре темперованого клавіру» Й. С. Баха як основа виконавської концепції. *Культура України* : зб. наук. пр. Харків, 2021. Вип. 74. С. 35–40.
3. Аркадьев М. А. Хроноартикуляционные структуры новоевропейской музыки и фундаментальные проблемы ритма : дис. ... д-ра искусствоведения : 17.00.02. М., 2002. 360 с.
4. Браудо И. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. СПб. : Композитор, 2013. 89 с.

5. Горюхина Н. А. Стиль музыки И. С. Баха. *И. С. Бах и современность* : сб. ст. / сост. Н. А. Герасимова-Персидская. Киев : Муз. Україна, 1985. С. 19–32.
6. Жукова О. Тріолі та їх контекст у нотному записі епохи бароко. Питання інтерпретації. *Київське музикознавство* : зб. наук. ст. Київ, 2017. Вип. 55. С. 112–122.
7. Коменда О. Три похода к изучению исполнительской интерпретации музыкального текста. *Музыкальная академия*. 2015. № 4. С. 159–164.
8. Либерман Е. Я. Творческая работа пианиста с авторским текстом. М. : Музыка, 1988. 234 с.
9. Опарик Л. Фортепіанно-виконавське мистецтво ХХ століття як естетичний феномен. *Наукові збірки Львівської державної музичної академії ім. М. В. Лисенка*. Львів, 2002. Вип. 7 : Молоде музикознавство. С. 101–110.
10. Рябуха Н. О. Специфіка виконавської інтерпретації в системі трансформації культурних парадигм постмодернізму. *Культура України* : зб. наук. пр. Харків, 2013. Вип. 44. С. 111–120.

Інформаційні ресурси

1. Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки (м. Дніпро) – <http://dk.dp.ua>.
2. Дніпропетровська обласна універсальна бібліотека (м. Дніпро) – www.libr.dp.ua.
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>.
4. Scopus : наукометрична база публікацій – <https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic#basic>.
5. Web of Science : наукометрична база публікацій – <https://www.webofscience.com/wos/woscc/basic-search>.
6. Copernicus : наукометрична база публікацій – <https://indexcopernicus.com/index.php>.

7. Google Academy (Google Scholar) : наукометрична база публікацій – <https://scholar.google.com.ua>.
8. Міждисциплінарні дослідження складних систем – <http://iscs-journal.npu.edu.ua/issue/view/14053>.
9. Електронна наукова бібліотека e-library – <https://elibrary.ru/defaultx.asp>.